

ارائه مدل محاسبه ارزش ریالی صرفه جویی زمان در شبکه در صورت ورود سیستم حمل و نقل همگانی جدید با استفاده از خروجی های نرم افزار TransCAD (مطالعه موردی: اتوبوس سریع (BRT) شهر قم)

علی منصور خاکی^۱، مریم امیری فر^۲

۱- دانشیار، دانشکده عمران، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران mkhaki@iust.ac.ir

۲- کارشناس ارشد برنامه ریزی حمل و نقل maryam.amirifar@gmail.com

چکیده

باتوجه به ناکارآمدی سیستم های عمومی حمل و نقل و پایین بودن ارائه امکانات به ویژه پایین بودن میانگین سرعت در آنها، استفاده از اتومبیل های شخصی به ویژه در سالهای اخیر گسترش یافته است. این مساله بر روی تنزل سطح کیفیت زندگی مردم به ویژه اتلاف وقت و کاهش ایمنی تأثیرگذار بوده است.

در ارزیابی هایی که با ورود یک سیستم حمل و نقل جدید در شبکه صورت می گیرد، معمولاً منافع مستقیم ریالی آن سیستم در نظر گرفته می شود. این منافع غالباً به طور مستقیم به جیب سرمایه گذار می رود. زمان صرفه جویی شده که با ورود یک سیستم به شبکه به وجود می آید، منافع بسیاری چه برای استفاده کنندگان و چه برای غیر استفاده کنندگان از سیستم در بر دارد.

در این تحقیق، با استفاده از خروجی هایی که می توان پس از تخصیص یک سیستم نوین به شبکه پایه توسط نرم افزار TransCAD به دست آورد، مدلی طراحی و ارائه گشته است که زمان صرفه جویی شده در کل شبکه در صورت ورود این سیستم جدید، برای استفاده کنندگان از کل شبکه را محاسبه می نماید. سپس این مقدار در ارزش زمان سفر شهروندان که توسط روشهای محاسبه ارزش زمان سفر محاسبه می گردد، ضرب گشته تا ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده در شبکه بدست آید. در پایان نتایج تخصیص سیستم اتوبوس سریع برای دوکریدور پیشنهادی شهر قم با توجه به شبکه پایه در سالهای ۱۴۰۵ توسط نرم افزار TransCAD برای مدل ارائه شده مشاهده می گردد.

کلمات کلیدی: سیستم حمل و نقل همگانی جدید، زمان صرفه جویی شده، ارزش زمان سفر، VOT، TransCAD

مقدمه

امروزه در جوامع مختلف، زمان، پارامتر بسیار مهمی در شاخص کیفیت زندگی مردم می باشد. هر چقدر هدر روی این پارامتر زیادتر گردد، راندمان و کارایی افراد جامعه نیز پایین می آید. زمان سفر بسیار زیاد در شبکه های موجود با سیستم های حمل و نقل عمومی سنتی، سبب شده، اکثریت مردم با در آمد نسبی خوب و بالاتر

ترجیح داده از سیستم های حمل و نقل عمومی فعلی استفاده نکنند. لذا این مساله، استفاده از اتومبیل های شخصی، به ویژه اتومبیل های تک سرنشین را که به شدت ظرفیت خیابانها را تحت تأثیر قرار می دهد و موجب ازدحام، تصادفات، کاهش ایمنی و هدر رفتن وقت و کارایی افراد می گردد، به وجود می آورد.

از اواسط دهه ۶۰ بحث اندازه گیری ارزش صرفه جویی زمان سفر (VTTS)^۱ آغاز گشت و پس از آن تحقیقات متعدد در این مورد ادامه یافت [۱]. ارزش زمان سفر نقش مهمی در آنالیز هزینه-منفعت پروژه ها دارا می باشد و هزینه های کلی نقش مهمی در آنالیز رفتار سفرمانند انتخاب مد و انتخاب مسیر دارد. این هزینه ها شامل دو بخش اصلی می باشند، هزینه های ریالی و هزینه های وابسته به زمان. از این رو به علت قابل توجه بودن ارزش زمان، هزینه های کل نیز ممکن است بالا رود [۲]. به همین دلیل نوشته های گسترده ای برای ارزش زمان سفر به منظور رسیدن به تعابیر بهتر رفتار سفر گسترش یافته است [۳]. در تحقیقی در ارزیابی زمان سفر، این نکته نشان داده شده است که این مقدار به خصوصیات فردی (درآمد، هدف سفر) و انتخاب مدهای حمل و نقل و خصوصیات مکانی مانند شرایط جوی وابسته می باشد. هدف توسعه باید برای منای قرار گیرد که ارزش زمان سفر یکی از عناصر مهم آنالیز هزینه-منفعت سرمایه گذاری های پروژه ه های و سیاست های حمل و نقل قرار گیرد [۴]. در حقیقت، بیشترین منفعت پروژه های حمل و نقل در این نکته می باشد که به کاهش زمان سفر منجر گردد.

ورود سیستم های نوین با کیفیت و سرعت بالا، می تواند دارای منفعت غیر مستقیمی به نام صرفه جویی زمان باشد. ارتقاء این پارامتر با این روش به دلیل جذب مسافران حمل و نقل شخصی به حمل و نقل عمومی علاوه بر تولید منافع اقتصادی برای سرمایه گذاران، بر روی بهبود سایر پارامترهای منفی ناشی از گرایش استفاده کنندگان سیستم حمل و نقل شخصی نظیر ازدحام و بالتبع کاهش ایمنی و افزایش تصادفات تأثیر به سزایی دارد.

^۱ Value of Travel Time Savings.

بدیهی است محاسبه دقیق ارزش ریالی این پارامتر و اطلاع از منافع ناشی از اجرای پروژه های مختلف ، در برنامه های کوتاه و بلند مدت به یاری تصمیم گیرندگان می آید.

بر اساس ارزشی که وقت هر فرد دارد، در صورت تبدیل مقدار زمان صرفه جویی شده به ارزش ریالی با توجه به ورود یک سیستم حمل و نقل همگانی جدید به شبکه ، مقادیر بسیار قابل توجهی سود به دست می آید.

هدف از این تحقیق ارائه مدل محاسبه ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده با ورود یک سیستم نوین حمل و نقل جدید در شبکه می باشد. این تحقیق نشان می دهد که در صورت بکارگیری یک سیستم نوین با کیفیت و سرعت بالا برای استفاده کنندگان از شبکه حمل و نقل درونشهری، چه منافع ریالی قابل ملاحظه ای را موجب می شود. بدون شک این منفعت سبب بهبود شاخص کیفیت زندگی مردم، افزایش ایمنی ، بالارفتن راندمان و بهره وری جامعه و بالتبع افزایش سطح کارایی دولتها می گردد.

مدل محاسبه زمان صرفه جویی شده در صورت ورود سیستم حمل و نقل همگانی جدید:

در این تحقیق، مدل ارائه شده برای محاسبه زمان صرفه جویی شده به شکل مجموع دو صرفه جویی صورت گرفته در وسیله نقلیه و در ایستگاه، در کل شبکه، در صورت اجرای سیستم حمل و نقل همگانی جدید می باشد که در فرمول (۱) نشان داده شده است.

$$T_{ii} = T_{1i} + T_{2i} \quad (1)$$

T_{1i} - زمان صرفه جویی شده کل شبکه در سال i
 T_{2i} - زمان صرفه جویی شده در وسیله نقلیه در سال i
 T_{3i} - زمان صرفه جویی شده در ایستگاه در سال i

الف- مدل محاسبه زمان صرفه جویی شده در وسیله نقلیه: (T_{1i})

مدلی که برای محاسبه زمان صرفه جویی شده در وسیله نقلیه ارائه گشته به صورت رابطه (۲) می باشد.

$$T_{1i} = \sum \left[D_{1ij} \left[\frac{1}{v_{1ij}} - \frac{1}{v_{2ij}} \right] n_j \times Y_1 \right] + D_{2ij} \left[\frac{1}{v'_{1i}} - \frac{1}{v'_{2i}} \right] \times n_2 \times Y_1 + D_{3i} \left[\frac{1}{v''_{1i}} - \frac{1}{n''_{2i}} \right] n_3 \times Y_2 \quad (2)$$

بخش اول رابطه بالا مربوط به زمان صرفه جویی شده ساعات اوج روزهای کاری سال، بخش دوم مربوط به زمان صرفه جویی شده ساعات غیر اوج روزهای کاری سال و بخش سوم رابطه مربوط به زمان صرفه جویی شده روزهای غیر کاری سال می باشد.

D_{1ij} - تقاضا در شبکه در صورت اجرای سیستم جدید در ساعات اوج j در سال i (مسافر - کیلومتر طی شده)

v_{1i} - متوسط سرعت وسیله نقلیه در شبکه قبل از اجرای سیستم جدید در ساعات اوج j در سال i (Km/hr)

v_{2i} - متوسط سرعت وسیله نقلیه در شبکه بعد از اجرای سیستم جدید در ساعات اوج j در سال i (Km/hr)

n_j - مقدار ساعات اوج j

Y_1 - روزهای کاری سال

D_{2i} - تقاضا در شبکه در صورت اجرای سیستم جدید در ساعات غیر اوج روزهای کاری در سال i (مسافر - کیلومتر طی شده)

v'_{1i} - متوسط سرعت وسیله نقلیه در شبکه قبل از اجرای سیستم جدید در ساعات غیر اوج روزهای کاری در سال i (Km/hr)

v'_{2i} - متوسط سرعت وسیله نقلیه در شبکه بعد از اجرای سیستم جدید در ساعات غیر اوج روزهای کاری در سال i (Km/hr)

n_2 - مقدار ساعات غیر اوج روزهای کاری سال که از رابطه (۲) بدست می آید.

$$n_2 = n - \sum n_j \quad (2)$$

n - مقدار کل ساعات کاری سیستم جدید در روزهای کاری

D_{3i} - تقاضا در شبکه در صورت اجرای سیستم جدید در روزهای غیر کاری در سال i (مسافر - کیلومتر طی شده)

v''_{1i} - متوسط سرعت وسیله نقلیه در شبکه قبل از اجرای سیستم جدید در روزهای غیر کاری در سال i (Km/hr)

v''_{2i} - متوسط سرعت وسیله نقلیه در شبکه بعد از اجرای سیستم جدید در ساعات غیر روزهای کاری در سال i (Km/hr)

n_3 - مقدار کل ساعات کاری سیستم جدید در روزهای غیر کاری که معمولاً برابر n در روزهای کاری می باشد.

Y_2 - مقدار روزهای غیر کاری سال که از رابطه (۳) بدست می آید.

$$Y_1 + Y_2 = Y \quad (3)$$

Y - ۳۶۵ روز سال

ب- مدل محاسبه زمان صرفه جویی شده در ایستگاه: (T_{3i})

مدلی که جهت محاسبه زمان صرفه جویی شده در ایستگاه در صورت اجرای سیستم حمل و نقل همگانی جدید ارائه گردیده است به صورت رابطه (۴) می باشد.

$$T_{3i} = \sum P_{1ij} \Delta T_j \times n_j \times Y_1 \quad (4)$$

$$+ P_{3ij} \times \Delta T_3 \times n_3 \times Y_3 + P_{2ij} \times \Delta T_2 \times n_2 \times Y_1$$

P_{1ij} - مسافر سوار شده به شبکه در ساعت اوج j در صورت اجرای سیستم حمل و نقل جدید در سال i

ΔT_j - تغییر در زمان صرفه جویی در ساعت اوج j

استفاده از برنامه TransCAD جهت بدست آوردن داده‌های

مدل

برای بدست آوردن تقاضا و سایر پارامترهای مورد نیاز مدل ارائه شده توسط نرم افزار TransCAD، در ابتدا لازم است شبکه پایه‌ای به عنوان گزینه‌ای مینا شامل سیستم‌های حمل و نقل موجود درون شهری در نرم افزار شکل بگیرد. پس از آن سیستم حمل و نقل جدید به شبکه پایه تخصیص داده می‌شود.

معمولاً پس از راه‌اندازی خطوط جدید حمل و نقل در یک شهر، در ساختار سایر سیستم‌های حمل و نقل همگانی تغییراتی اعمال می‌گردد تا یکپارچگی لازم میان شیوه‌های مختلف حمل و نقل همگانی حاصل گردد. سپس نتایج بدست آمده قبل از اجرای سیستم جدید (مربوط به شبکه پایه) و پس از اجرای سیستم جدید به عنوان خروجی نرم افزار قابل دسترسی و جهت استفاده در مدل ارائه شده فراهم می‌باشد [۷]. لازم به توضیح است که در صورت فراهم کردن شبکه پایه برای تمامی حالات اوج، غیر اوج و ... که در مدل وجود دارد، تمامی پارامترهای موجود در مدل را می‌توان از این برنامه به عنوان خروجی تهیه نمود.

مورد مطالعاتی اتوبوس سریع (BRT) شهر قم

برای شهر قم، دوکریدور اتوبوس سریع معرفی گردیده است. به دلیل اینکه مطالعات شبکه پایه شهر قم که در مرحله مطالعات جامع حمل و نقل این شهر تنها برای ساعت اوج صبح در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۴۰۵ طراحی گشته است، پس از تخصیص این گزینه‌ها تنها نتایج مربوط به ساعات اوج صبح در این سالها توسط TransCAD استخراج گشته است [۷].

در این تحقیق به عنوان یک مورد مطالعاتی به محاسبه ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده سفر در صورت اجرای سیستم BRT در سال ۱۴۰۵ در شهر قم پرداخته شده است. با ذکر این مطلب که هر کدام از ساعات اوج صبح و اوج عصر در شهر قم ۱ ساعت می‌باشند، سایر فرضیات زیر برای مدل ارائه شده، در نظر گرفته شده است:

۱- مشخصات ساعت اوج صبح و اوج عصر یکسان در نظر گرفته شده‌اند.

۲- روزهای غیر کاری سال شامل ۵۲ روز جمعه ۲۵ روز تعطیل رسمی در نظر گرفته می‌شود.

$$Y_1 = 52 + 25 = 77$$

$$Y_2 = 365 - 77 = 288$$

۳- ساعات کاری سیستم حمل و نقل همگانی ۱۶ ساعت می‌باشد.

لذا مدل T_{1i} در رابطه (۲) برای شهر قم در سال ۱۴۰۵ بصورت رابطه زیر می‌باشد.

$$T_1 = 2D_1 \left[\frac{1}{V_1} - \frac{1}{V_2} \right] \times 288$$
$$+ D_2 \left[\frac{1}{V_1} - \frac{1}{V_2} \right] \times 14 \times 288$$

P_{2i} و P_{3i} - به ترتیب مسافر سوار شده به شبکه در ساعت غیر اوج و در روزهای غیر کاری در صورت اجرای سیستم حمل و نقل همگانی جدید در سال i

ΔT_1 و ΔT_2 - تفاوت زمان انتظار در ایستگاه قبل و بعد از اجرای سیستم به ترتیب در ساعت اوج، در ساعت غیر اوج و در روزهای غیر کاری در صورت اجرای سیستم حمل و نقل همگانی جدید در سال i

سایر پارامترها در فرمول (۲) توضیح داده شد.

در نهایت مجموع دو مدل بدست آمده به عنوان کل زمان صرفه جویی شده محاسبه می‌گردد.

محاسبه ارزش ریالی زمان سفر: (VOT)^۲

پس از بدست آوردن مقدار زمان صرفه جویی شده، در صورت اجرای سیستم حمل و نقل همگانی جدید، این مقدار باید در ارزش ریالی زمان شهروندان ضرب گردد. روشهای متفاوتی برای محاسبه مقدار واحد ارزش ریالی زمان سفر موجود می‌باشد. اغلب این روشها مبتنی بر این دیدگاه می‌باشند که در ازای صرفه جویی یک ساعت از زمان یک شهروند، آن فرد می‌تواند این ساعت را صرف امری تولیدی یا خدماتی کند، ارزش این تولید و یا خدمات به عنوان ارزش زمان محسوب می‌گردد. حال آنکه در این دیدگاه، مولفه‌ها و خصوصیات سفر و مسافر در نظر گرفته نمی‌شود.

بهترین تکنیک که در آن مصاحبه از شهروندان، تمایلات آنها را در پرداخت هزینه‌های سفر می‌پرسد، می‌باشد. این تکنیک روش اعتباری تصادفی^۳ نامیده می‌شود [۵]. در این مصاحبه از اشخاص پرسیده می‌شود که به ازای تغییرات زمان Δt_i ، تا چه مقدار تمایل به پرداخت بیشتر هزینه ΔC_i دارند. پس از آن با در نظر گرفتن نقاط $(\Delta t_i, \Delta C_i)$ و اضافه کردن نقطه کمکی $(0, 0)$ ، مدل رگرسیون خطی ΔC_i برحسب Δt_i رسم می‌گردد. شیب خط بدست آمده ارزش زمانی سفر می‌باشد [۶].

ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده در صورت اجرای سیستم حمل و نقل همگانی جدید: (B_i)

با توجه به موارد گفته شده ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده در صورت اجرای سیستم جدید در سال i به صورت رابطه (۵) محاسبه می‌گردد.

$$B_i = T_i \times VOT_i \quad (5)$$

B_i - ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده در صورت اجرای سیستم جدید در سال i

VOT_i - ارزش زمان سفر در سال i

$$\text{مقدار } R^2 \text{ برابر ساعت} \frac{\text{تومان}}{18/39 \times 60 = 110.3}$$

۰/۹۸۲ گشته است که نشان دهنده مناسب بودن مدل می باشد. مقدار ۱۱۰۳ تومان بر ساعت مربوط به ارزش زمان سفر در سال ۱۳۸۸ می باشد. این مقدار با نرخ تورم ۲۱/۵ درصد (متوسط نرخ تورم ۱۲ ماه منتهی به تیر ماه ۱۳۸۸) به سال ۱۴۰۵ برده شده است [۸]. این مقدار از رابطه (۶) بدست می آید.

$$VOT_n = VOT_i (1+I)^{(n-i)} \quad (6)$$

-I نرخ تورم
-VOT_n ارزش زمان سفر در سال n
-VOT_i ارزش زمان سفر در سال i

با قراردادن اطلاعات به دست آمده در این رابطه داریم:

$$VOT_{14.5} = 110.3 (1 + 0.215)^7 = 302.55$$

این مقادیر به ارزش سال ۱۴۰۵ می باشد. برای بدست آوردن ارزش فعلی این مقادیر برای سال ۱۳۸۹ (سال اجرای پروژه) از نرخ تنزیل ۱۲٪ که برابر نرخ فعلی و معمول سود بانکی در ایران می باشد استفاده شده است که از رابطه های (۷) و (۸) بدست می آید.

$$B_{CO1, 1389} = B_{CO1, 14.5} \left(\frac{P}{F}, 12\%, 17 \right) \quad (7)$$

$$B_{CO2, 1389} = B_{CO2, 14.5} \left(\frac{P}{F}, 12\%, 17 \right) \quad (8)$$

کلیه $B_{CO1}, B_{CO2}, VOT, t_{CO1}, t_{CO2}$ مقادیر در سال ۱۴۰۵ و B_{CO1}, B_{CO2} در سال ۱۳۸۹ جدول (۲) و (۳) آمده است.

جدول ۲: نتایج مقادیر زمان صرفه جویی شده برای دو کریدور

T _i	T _۲	T _۱	نتایج
۸۹۰۰۳۶۸	۶۰۳۵۲۲۵	۲۸۶۵۱۴۲	کریدور ۱
۱۸۴۵۹۳۶	۷۴۳۰۳۴/۸	۱۱۰۲۹۰۱	کریدور ۲

جدول ۳: نتایج ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده (تومان)

B _{۱۳۸۸}	B _{۱۴۰۵}	VOT _{۱۴۰۵}	نتایج
۲/۶۲E۱۹	۱/۶۱E۲۰	۴/۲۵E۱۴	کریدور ۱
۵/۴۵E۱۹	۳/۳۴E۱۹	۴/۲۵E۱۴	کریدور ۲

نتیجه گیری و جمع بندی

در این تحقیق یک مدل کاربردی جهت محاسبه ارزش ریالی زمان صرفه جویی شده توسط سیستم های نوین حمل و نقل همگانی ارائه

$$+ D_3 \left[\frac{1}{V_1} - \frac{1}{V_2} \right] \times 16 \times 77$$

همینطور مدل ارائه شده T_{2i} برای شهر قم در سال ۱۴۰۵ در رابطه (۴) بصورت رابطه زیر می باشد.

$$T_2 = 2P_1 \times \Delta T_1 \times 288 + P_2 \times \Delta T_2 \times 14 \times 288 + P_3 \times \Delta T_3 \times 16 \times 77$$

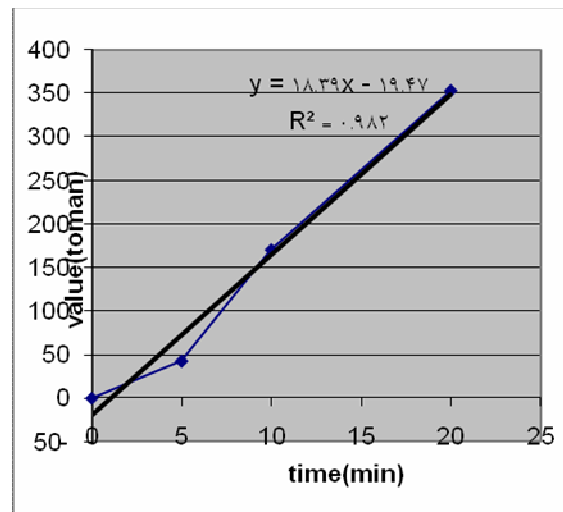
با توجه به رابطه های بالا و خروجی های TransCAD نتایج مقدار زمان صرفه جویی شده در صورت اجرای کریدور ۱ (T_{CO1}) و کریدور ۲ (T_{CO2}) در جدول (۲) نشان داده شده است.

میانگین بدست آمده از مصاحبه انجام گرفته در مناطق مختلف شهر قم برای بدست آوردن ارزش زمان سفر شهروندان قمی از روش CV در جدول شماره (۱) به ازای تغییرات زمانی ۵، ۱۰، ۲۰ دقیقه آمده است.

جدول ۱: مقادیر به دست آمده برای محاسبه معادله رگرسیون خطی (میانگین نتایج حاصل از مصاحبه)

ΔT	۰	۵	۱۰	۲۰
ΔC	۰	۴۲/۶۵	۱۷۰/۶۲۹	۳۵۲/۹۴

نمودار رگرسیون خطی نسبت هزینه به زمان این نقاط توسط نرم افزار Excel رسم گردیده که بصورت شکل (۱) می باشد.

شکل ۱: نمودار رگرسیون خطی نسبت هزینه به زمان

خط بدست آمده به معادله $y = 18/39x - 19/47$ می باشد که مقدار شیب خط ۱۸/۳۹ ارزش زمان سفر بر حسب تومان بر دقیقه است و با ضرب در عدد ۶۰ این مقدار بر حسب تومان بر ساعت بدست می آید.

گشته است. تمامی پارامترهای مدل‌های ارائه شده مانند تقاضا بر حسب مسافر-کیلومتر، تعداد مسافر سوار شده به سیستم، مقدار تفاوت زمان انتظار در ایستگاه و ... با تشکیل شبکه پایه مناسب توسط نرم افزار TransCAD فراهم می‌باشد. همانطور که در مطالعه موردی برای سیستم اتوبوس سریع (BRT) شهر قم نشان داده شد، این مقدار مخصوصاً در دوره‌های بلند مدت مقادیر قابل توجهی از منافع را در بردارد که غالباً در ارزیابی‌های سیستم‌های حمل و نقل به عنوان منفعتی غیر مستقیم در نظر گرفته نمی‌شود، به ارزش ریالی تبدیل نمی‌گردد و به طور معمول از آن چشم‌پوشی می‌گردد. مقدار قابل توجه به دست آمده در مورد مطالعه شده در نتیجه افزایش حجم تقاضای قابل ملاحظه در طول مدت مذکور می‌باشد. این افزایش مخصوصاً در کریدور ۲ سیستم اتوبوس سریع شهر قم، به دلیل پیش‌بینی گسترش شهرک‌های اقماری جنوب شهر قم که در انتهای یک سر این کریدور قرار دارند، به طرز واضحی خود را نشان داده است.

بر اساس نتایج مورد مطالعاتی شهر قم استفاده از سیستم‌های جدید با سرعت و کیفیت بالا، منجر به سودهای کلان، بالا رفتن راندمان، کارایی، افزایش ایمنی و کیفیت زندگی شهروندان می‌گردد.

تشکر و قدردانی

در تهیه این تحقیق، معاونت محترم شهرداری قم به ویژه جناب آقای مهندس صفوی و جناب آقای مهندس عابدی و همینطور شرکت مشاور گذرراه به ویژه جناب آقای مهندس محمود توسلی و جناب آقای مهرداد شریعت همکاری بی‌شائبه و صادقانه ای داشته‌اند و از ایشان کمال تشکر و قدردانی را دارم.

مراجع

- [1]-Gunn,H.F.,Burge,P,"The value of travel time Savings:Some new evidence",Europian Transport Conference, 2001
- [2]-Rietveld,P.,,"Valuation of travel time and traveller information in multimodal personal travel under uncertainty",Tinbergen Institute Discussion Paper No. 2003-036/3, May2003
- [3]-Mackie,P.J.,Jara-Diaz,S.,,"The value of travel time saving in evaluation",Transportation Research 37E,91-106,2001
- [4]-Calfee,J.,Winston,C.,,"The value of automobile travel time: Implication for congestion policy",Journal of Public Economic,1998
- [5]-Gunn, Hugh.F.,,"An Introduction to the valuation of travel-time saving and losses" In Hand book of modeling", Pergamon Press, Oxford, 433-448,2000
- [6]-Oort, O.,,"The valuation of traveling time", Journal of Transportation Economics and Policy, Vol. 3, 279-286.1969

[۷]- مهندسين مشاور گذرراه، "مطالعات مرحله دوم طرح جامع حمل و نقل قم، گزارش چهارم"، آبان ۱۳۸۷